

ens consti a Itàlia, i és amb vocalisme diferent, *cece-
rello*. Petrocchi només el recull com a terme desusat
(sota la ratlla), llevat com a terme de miners, i com a
nom només de certa espècie de pedreta, atribuint-lo al
tècnic Targioni-Tozzetti (a. 1800); però Ang. Prati ho
declara inexacte: seria *ceciarello*, i en l'agrònom Lastrì
(1787) *cecerello*; però ni l'un ni l'altre com a terme
d'aplicació personal, sinó tots dos com a nom d'una
planta («Valeriana olitoria»). Que una planta hagi es-
tat qualificada de 'pèsol petit' no ens dóna en absolut
una base coherent amb el sentit del mot català. D'altra
banda és sabut que *-ello* és sufix d'herència mossàrab
a les Illes, no pas italianisme; i que a Eivissa, com ha
documentat tan bé Aina Moll en el seu estudi eivis-
senc (RFE), té valors afectius diversos, entre ells l'aug-
mentatiu, ben incompatibles amb l'imaginat origen
italià.

Ens anem inclinant, doncs, a creure que *xixarello*
és un mossarabisme originat a les terres de l'Ebre i de
les Illes, i propagat al català central, gràcies al carà-
cter afectiu i expressiu del terme.

No sols *xixarello* deu ser popular a Mallorca, sinó
que hem de creure'l molt productiu a l'Il·la, car sem-
bla imposar-se com a pare d'un mallorquinisme tan
conspicú i vivaç com *xerevello* 'eixerit', justament més
arrelat que enlloc a la zona més pagesa i tradicionalista
de l'Il·la: mot predilecte del manacorí AMAlcovei:
«sense pensar ab sa renyada que tenia promesa an en
Pere, y ab so cap ple de grins, arribà a ca-seva lo més
xaravello del món --- què li has fet? ---No res!». «Bo-
nes tardes tenga --- s'exclamà aquell polissardo, lo més
xaravello del món»; «hala cartetes d'aquí y cartetes
d'allà; y en Gostí que no obra llibre, y na Marieta que
pega cossa a s'engronyament que duya, y comensà anar
xerevel·la; y vengué Pasco y ---». En l'obra més autèn-
tica i pura del veterà observador de la pagesia mallor-
quina, les *Contarelles*, ed. 1885, pp. 255, 261, 278. «El
venerable vell --- el trobam berenat (< *ben-anat*) y *xe-
revello* de tot»; «el trobàrem *xaravello* i ardit com
sempre», BDLc III, 275.15, VI (1910), 57.

La formació de *xerevello* com resultat d'un encreu-
ament dels sinònims *eixeribit* (mall. *eixerovit*/EIXE-
RIT: vol. III, 252a53, 44) amb *xixarello* és ben evi-
dent. A Manacor, de més a més, diuen *xiribillo* al xue-
ta, on l'odi brutal contra la pobra víctima dels integris-
tes insulars, es reflectiria en la ironia del vocalisme ca-
ricaturant en *i*. Altrament no s'ha donat altra etimologia
seriosa de *xerevello*, car no ho és (ja per la impos-
sibilitat fonètica) derivar-lo d'*eixorellar* (alias *EXAU-
RICULARE, AORBB II, 28, pensada que Moll ha reti-
rat, deixant la qüestió tàcita, en l'*AlcM*).

I a Tortosa tenim també un indicatiu de peculiar
arrelament local, i segurament ja molt antic, en la singular
variant tortosina *xixirinello*: «Mireu-los --- casi tots
duen gaiata, / --- / allí estan tots apinyats, / parlant
--- / ---Quins temps, aquells, manos meus! --- / Lla-
vons l'home era home, / no els *xixirinellos* d'ara, /
que 'ls que avui veus en los blancs, / demà han girat
la casaca», Moreira (*Folk. Tort.*, 132).

En fi hi ha un *xitxero* (que suposo s'ha d'accentuar

xitxero), com a terme pastoril: «efígie masculina, molt
rústica i degenerada que figurava en els plats de fusta,
obrats i musicats pels pastors (Ripoll)». Impossibile
decidir si és una derivació regressiva de *xixarello*, o si
ja fou importat en aquesta forma, en el Ripollès, per
pastors mallorquins i tortosins, o que havien estat en
aqueixes terres de tanta vida pastoral.

Xitxerada, *xitxerar*, *xitxerera*, propis de la dita zona
de Mallorca.

Xitxi (no és *xitxi*), V. *tatxi* (TATXA) *Xitxina*, V.
xixina *Xitxit*, V. *xec* *Xitxo*, *xitxonet*, V. *xitxa*
Xitxorra, V. *xitxarró* *Xiu* onomat., V. *xixxiu* *Xiu*:
poc xiu, no fer xiu, V. *xeuba* *Xiuit*, V. *xibeca*
+ *Xiula* 'canya-xiula', V. *xiular* (fi) i *xisclar*

XIULAR, abans *siular*, del ll. SĪBĪLĀRE. □ 1.ª doc.:
siular, fi S. XIII; *xiular*, c. 1371.

«Sent Silvestre, ab dos preveres, en la balma, per
150 grazes, devalà, dues lanternas ab si portàn; e al
drac aqueles paraules dix, e la boca d'él, cruxent e *siu-
lant*, segons que viğares li fo, molt fortment él ligà»,
VidesR, 31v2 (trad. «os ipsius stridentis et *sibilantis*
--- alligavit», 72); «e-l drach *siulava* molt fortment ---»
en la *Vida de Santa Margarida*, (12)4, S. XIV. *AlcM*
cita «orelles li *ciulen* e li donen vous fantàstiques» en
el *L. de Contempl.* de Llull, 1 sentit en el qual el tro-
bem també en Eiximenis: «cant aquests grassos són
plens, que buffen e suen e no troben loc; les orelles
lurs fumen e-ls canten e-ls *siulen*, los huyls los salti-
guen e-ls lampeguen ---», *Terç* (NCL. III, 190.29).

D'un animal: el cavall infernal, en fer, el cavaller
que el cavalca, el signe de la creu «s'esquivà, e s des-
corporà de Perseval, e anà ferir en l'aygua, *siulant*»,
Reixac (*Questa*, 68.5). Amb l'home com subjecte:
«Roger de Flor --- hac deu galees ---; féu vela de Sa-
ragossa, --- fo en Boca de Far e --- pensà d'entrar
---; e con les galees del duc les veeren, totes comen-
çaren a *siular*, e volgren levar los ferres e no pogren;
e axí les deu galees entraren en Messina», Muntaner,
fets de 1301 (§ 196, Casac. VI, 13.20); «nuyll hom no
gos levar xiot, ne capell ne almuça, a negun hom qui
destre nòvia; --- ne-y gosen *siular*, ni ucar, ne portar
corn ne buzina, ne fer altres maneres d'esçarn», *Or-
dinacions de Balaguer* (anys 1313-37). «Tu, hom, quan
crides algú ab cert senyal, *siulant* etc. ---», StVicentF
(*Serm.* II, 70.32; també III, 60.30); «començà a fer un
salt e a ballar, e a fer un gran capteniment per la pla-
ça, e udalar e *siular* en guisa que l'espaventàs», *De-
cam.* VIII, § 9, 493.12.

La forma moderna en *xi-* a penes es troba a l'E. Mj.,
si bé és ja la que adopta el dicc. de Busa (1507): «*xiu-
lar*: sibilare; *xiular* en altra cosa: insibilare, exifilare»
(ed. 1507, corregit en *exibilare* en l'ed. 1562); i en el
f^o B-II-4.25: «cantar o *xiular* lo mosquit: stridere». Sens
dubte és també el verb, en present, el mot *xiula*
que el dicc. de rims de Jacme Marc (1371) posa com
a rim de diversos presents verbals (viula, piula, biula,
miula, fiula), 386; car alguns anys després, en refer-lo
molt ampliat i esmenat, ho rectifica restablint la forma